

**TRABZON MİLLETVEKİLİ
M. AKİF HAMZAÇEBİ'NİN**

**2006 MALİ YILI BÜTÇE KANUN TASARISININ
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI BÜTÇESİ
ÜZERİNDE**

**PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNDA YAPTIĞI
KONUŞMANIN ÖZETİ**

✓ Mayıs 2005'te yenilenebilir enerji yasasını TBMM kabul etti. Bu konuda atılmış önemli bir adım. Ancak, yasanın bir eksiği var. Yenilenebilir enerji konusunda yürütmeye, hükümete bağlayıcı bir hedefi vermiyor. Bu konuda bakanlığınız acaba kendisini bağlamayı, bu yasaya Türkiye açısından bir hedef koymayı düşünüyor mu?

✓ Sürekli çeşitli yasalarla Yusufeli Barajına ödenek temin edilmektedir. Yusufeli Barajının bir özelliği mi vardır? TBMM'nin kabul etmiş olduğu bir yasayla bütçeyle ilişkilendirilmeksizin bir dış kredi kullanımı olanağı getirilmiştir. Bunun yanı sıra 2006 Bütçe Yasa Tasarısında, 170 000 000 YTL'lik TMSF satışlarından elde edilecek gelirin bütçe büyüklükleri içerisinde yer almaksızın bu baraja ödenek olarak aktarılması söz konusudur. Bu barajın özelliğinden dolayı mıdır, yoksa müteahhidinin bir özelliği mi vardır? Bunu daha evvel Sayın Ali Babacan'a burada sormuştum. Soruma hiçbir yanıt alamamıştım. Bütçenin tümü üzerindeki görüşmelerde bu sene yine sordum. Sayın Maliye Bakanı yazılı olarak cevap vereceğini söyledi. Şimdi, ilgili bakanlık olarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına soruyorum.

✓ Kığı Barajı, 1997 yılında 127 000 000 dolarla yatırım programına girmiştir. Geçen sene burada bunun 1,2 milyar dolara çıkarılması yönünde bir çalışma olduğunu, bu çalışmanın yanlış olduğunu ifade etmiştim. DPT'den aldığım bilgiye göre proje tutarı 505 000 000 dolar olarak revize edilmiştir. Bu büyüklüğün, bu revizenin gerekçeleri nelerdir? Sonuçta, 1997 yılında 127 000 000 dolarla rakamlandırılan bir proje şimdi 505 000 000 dolara çıkmıştır. 4 kat civarında bir artış. Bu artış doğru mudur, gerekçeleri nedir?

✓ **Enerji sektörünün geleceği belirsiz**

Ülkenin bugünkü durumunu olduğu kadar, yarınlarını da ciddi ve geri dönülemeyecek biçimde konularda, aslında, bir politik karmaşa yaşıyoruz. Bu politik karmaşanın ötesinde, zihinsel bir karışıklık da var. Enerji sektörünün nasıl bir yapıya kavuşacağı gibi en temel konularda bile, bırakın belirlenmiş bir yol haritasını, ortada bir fikrî uzlaşmanın dahi olmadığını söylemek mümkün.

Enerji piyasalarını düzenleyen, çerçevesini belirleyen yasalar var. Buna, bu yasalara dayalı olarak çıkarılmış onlarca yönetmelik, tebliğ, karar var. Avrupa Birliğinin enerji konusundaki direktifleri var. Enerji Bakanlığının, Sayın Bakanın politika açıklamaları ve

birtakım uygulamaları var. Yüksek Planlama Kurulunda karara bağlanmış bir strateji belgesi var. Ancak, hâlâ, Anayasaya göre enerji işi bir kamu hizmeti midir; yoksa, özel sektörce de görülecek bir hizmet midir, bu konuda bir karara varılmış değil. Bu konuda karara varılamamış olması, Enerji Bakanlığının uygulamalarının gelecekte hukukî problemlerle karşı karşıya kalmasını, kalması gibi bir sonucu yaratabilecek niteliktedir.

Üstelik, kanunların nasıl yorumlanması gerektiği, bu kanunların ülkenin gerçeklerine uygun olup olmadığı gibi konularda bile, kamu kuruluşları arasında dahi farklı yaklaşım ve uygulamalardan kaynaklanan ve sektörün geleceğinin nasıl olacağını belirsizliğe iten bir süreç yaşanıyor. Üstelik, tüm bunlar, eski Enerji Bakanları ve bürokratlarının yanında, yeni enerji özelleştirmelerinin de mahkemelik olabileceği bir ortamda olup bitiyor. Buna rağmen, ideolojik bir tutuculukla, farklı görüş ve değerlendirmelere kulak verilmiyor.

✓ **Enerji talebimiz artıyor, arzımız, yatırımlarımız yetersiz**

TEİAŞ'ın çalışmalarına göre, OECD ortalamalarının çok altında enerji tüketiyoruz ve yine, bu çalışmaya göre, önümüzdeki yirmi yıllık sürede, yıllık yüzde 6 ile 8 arasında talep artışı yaşanacaktır. Bu artışa göre de 2005 yılı için 159 milyar kilovat/saat olan enerji talebinin, 2030 yılına gelindiğinde 500 milyar kilovat/saate ulaşacağı öngörülmüyor.

TEİAŞ 2005-2020 döneminde toplam 35 bin megavat yeni kapasite ilavesi için, inşa halinde ve lisans almış projelerin yatırım harcamaları hariç ve 2020 sonrası yatırımların bu döneme yansıyan harcamaları dahil olmak üzere, inşaat dönemi faizi hariç, toplam yatırım tutarını 53,2 milyar dolar olarak öngörüyor. Yani, sadece elektrik enerjisi sektörü için önümüzdeki onbeş yıl boyunca, yıllık ortalama 3,3 milyar dolar yatırım yapılması gerçeğiyle karşı karşıyayız. Bugün, sektörün önündeki en önemli belirsizlik, talepte yaşanan artışa karşılık, arz tarafındaki gerekli iyileşmenin yapılamamış olması; yani, arz güvenliğinin sağlanamamış olması nedeniyle 2009 yılında yaşanması muhtemel bir enerji sıkıntısıdır. Bu, gerçekte, iyimser bir tahmindir. Bir görüşe göre de, Türkiye, 2006 yılı sonunda, 2007 yılı başında enerji açığı riskiyle, enerji kısıtlamasıyla karşı karşıya kalacaktır. TEİAŞ raporuna göre 2009'da, diğer bir görüşe göre 2006'da sistemin güvenilir enerji yedeği olmayacaktır.

✓ **Hükümet elektriğe yapacağı zamları erteliyor!**

Hükümet, Sayın Bakan, böyle bir ortamda, üç yıla yakın süredir elektriğe zam yapılmamasıyla övünmektedir. Elektriğe zam yapılmasını hiç kimse arzu etmez, biz de böyle bir politikanın içerisinde değiliz; ancak, üç yıla yakın süredir yapılmayan zammın biriken bir zam olup olmadığını bilemiyoruz. Bu zammın nasıl, ne şekilde ortaya çıkacağını ertelenmiş bu zam birikiminin bir gün hükümet tarafından nasıl karşılanacağı veya topluma nasıl yansıtılacağını bilmek istiyoruz. Elektriğin yüzde 42'si doğalgazdan elde edilirken ve doğalgaza hükümet zam yaparken, acaba bu formülü, zam yapmama formülünü hükümet nasıl bulmuştur?! Bunu açıklarlarsa mutlu olurum. Acaba, bunun gerisinde belediyelerin doğalgaz borçlarını Hazineye ödememesi var mıdır? Daha doğrusu, belediyelerin ödemediği doğalgaz borçları var mıdır, belediyelerin ödemediği doğalgaz borçlarını hazine garantisi kapsamında Hazine mi üstlenmektedir?

✓ **2006'da enerji sektöründe hem kamu hem de özel sektör yatırımları azalıyor**

Türkiye'nin enerjinin arz tarafında yaşayacağı muhtemel sorunlara yönelik olarak enerji yatırımlarının ne olduğu konusuna baktığımızda, 2006'daki durumun hiç de parlak olmadığını görüyoruz. DPT'nin rakamlarına göre, sektörler itibariyle sabit sermaye yatırımlarına bakıyorum 98 fiyatlarıyla enerji sektöründeki yatırımların 2006 yılında 2005'e kıyasla yüzde 10,2 oranında azalacağını görüyoruz. Bu azalış, kamu tarafında çok daha sınırlı. Kamu tarafında bu azalış, yüzde 8,1; özel sektör tarafında da bu yüzde 15. Yani, enerjide hem kamu yatırımları hem özel sektör yatırımları 2006'da azalıyor. Hükümet, özelleştirme kavramıyla TEDAŞ'ı ve diğer enerji üretim ve dağıtım şirketlerini özelleştireceğim diye zaman geçirirken, mevcut yatırımlar eskimekte, mevcut yatırımların ihtiyaç duyduğu yenileme yatırımları veya kapasite artırımı yatırımları da hükümet tarafından ertelenmektedir. Bu da, enerji sektöründe yaşayacağımız darboğazı tetikleyen çok önemli bir nedendir.

✓ **BOTAŞ'ın ihalesiyle ilgili kimse bir şey bilmiyor**

Doğalgaz piyasası açısından da farklı bir durum yok. BOTAŞ'ın elindeki doğalgaz ithalat sözleşmelerinin özel sektör kuruluşlarına devri için ihaleye çıkıldı, ancak henüz onun sonucu ne oldu bilmiyoruz. Yıllık 16 milyar metreküp gazın, yıllık 2,5-3 milyar yirmi yılda yaklaşık 50 milyar dolarlık büyüklüğü ifade eden ticaretinin özel sektöre yaptırılmasına yönelik çok büyük hacimli bir ihale bu. Ortada bir kontrat, bir de miktar devri yöntemi var; biri olmazsa öbürü uygulanacak. BOTAŞ, kendisine bildirilen fiyatlara göre, şirketlere her biri 250 milyon metreküplük lotların tahsisini yapacak. Bu tahsisli şirketler, arz kaynağı ülkelerle görüşecek, anlaşılırsa yeni bir sözleşme yapacaklar, anlaşamazlarsa BOTAŞ yükümlülüğü devam eden sözleşme çerçevesinde sınırdaki belli miktar gazı özel sektöre devredecek. Peki, bu ikisi arasındaki ayırımın anlamı, tüketicinin ve kamunun bu işten ne elde edeceği, toplumun yararının ne olacağı konusunda ne biliyoruz? Hiç kimse, hiçbir şey bilmiyor. Dünyanın ve Türkiye'nin dev şirketlerinin bu ticaretle ilgilendiğiyle, bu şirketlerin daha iyi ve daha ucuza hizmet vereceğine dair elimizde hangi bilgiler var? İşin en vahim tarafı, uluslararası gizlilik gerekçesiyle Türkiye'deki milyonlarca tüketicinin doğalgazın hangi ülkeden kaçta alındığını bu zamana kadar bilmiyor ve bundan sonra da bilemeyecek olması, bu hükümet döneminde bilemeyecek olması.

✓ **Rusya'dan, daha pahalıya doğalgaz almaya başladık**

Rusya'dan iki kanaldan biz doğalgaz alıyoruz; bir, Batı hattından alıyoruz, bir de Karadeniz üzerinden Mavi Akım dediğimiz yolla alıyoruz. Sayın Bakan, burada bütçe sunuş konuşmalarında, sık sık, bize doğalgaz alımında Türkiye'nin önceki hükümetler tarafından zarara uğratıldığı anlamına gelecek açıklamalar yapmıştır ve kendisinin bu işin üzerinde olduğunu bizden bu konuda sabır rica ederek bu çalışmalarını çok yakında sonuçlandıracağını ifade etmişlerdir. Ancak, sonuçlandırılan konu şu olmuştur: Rusya'yla yapılan Mavi Akım'a yönelik anlaşma değiştirilmiş, bu değişiklikte, biz Rusya'dan daha ucuz

değil, daha pahalı doğalgaz almaya başladık. Rusya'dan iki ayrı hat ve dört farklı fiyatla gaz alınmaktayken, Batı hattındaki fiyat indirilmiş; ama, doğu hattındaki, yani Mavi Akım'daki fiyat arttırılmış ve petrol fiyatı bir şekilde bu formülün içine dahil edilmiştir. Eski anlaşmalar Türkiye'yi petrol fiyatı artışından korurken, yeni yapılan anlaşma, Türkiye'yi petrol fiyatındaki artışa karşı korumamaktadır. Bu konuda Türkiye'nin 7-8 milyar dolara kadar ulaşabilecek petrol fiyatındaki bugünkü düzeye bağlı olarak bir zararı söz konusudur. Ben, Sayın Bakandan bu konuda çok açık, net bir açıklama istiyorum. Doğalgaz alımında formül değişikliği yapılmış mıdır, yapılmışsa bundan Türkiye'nin uğradığı zarar nedir; Sayın Bakan Türkiye'nin uğradığı zarar yok, Türkiye'nin karı var diyorsa bu kar nedir? Bu konuda çok ayrıntılı bir açıklama beklediğimi ifade ediyorum.

Konuşma metninin tamamına <http://www.tbmm.info/mehmetakifhamzacebi> adresinden ulaşılabilir.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.